

Privremena verzija

PRESUDA SUDA (šesto vijeće)

16. srpnja 2020.(*)

„Zahtjev za prethodnu odluku – Direktiva 2006/112/EZ – Porez na dodanu vrijednost (PDV) –
članak 9. stavak 1. – Pojam ‚porezni obveznik‘ – Osoba koja obavlja odvojenu djelatnost –
Konačna sudska odluka – Načelo pravomoćnosti – Doseg tog načela u slučaju kad odluka nije u
skladu s pravom Unije”

U predmetu C-424/19,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputila Curtea de
Apel Bucureşti (Žalbeni sud u Bukureštu, Rumunjska), odlukom od 15. veljače 2019., koju je Sud
zaprimio 29. svibnja 2019., u postupku

Cabinet de avocat UR

protiv

**Administraţia Sector 3 a Finanţelor Publice prin Direcţia Generală Regională a Finanţelor
Publice Bucureşti,**

Administraţia Sector 3 a Finanţelor Publice,

MJ,

NK,

SUD (šesto vijeće),

u sastavu: M. Safjan, predsjednik vijeća, R. Silva de Lapuerta (izvjestiteljica), potpredsjednica
Suda, N. Jääskinen, sudac,

nezavisna odvjetnica: J. Kokott,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani postupak,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za Cabinet de avocat UR, D. Rădescu, *avocat*,
- za rumunjsku vladu, C. R. Canăţ, R. I. Haţieganu i A. Rotăreanu, zatim E. Gane, R. I.
Haţieganu i A. Rotăreanu, u svojstvu agenata,
- za Europsku komisiju, L. Lozano Palacios i A. Armenia, u svojstvu agenata,

odlučivši, nakon što je saslušao nezavisnu odvjetnicu, da u predmetu odluči bez mišljenja,

donosi sljedeću

Presudu

1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 9. stavka 1. Direktive Vijeća 2006/112/EZ od 28. studenoga 2006. o zajedničkom sustavu poreza na dodanu vrijednost (SL 2006., L 347, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 9., svezak 1., str. 120.) i na njezela pravomoćnosti.

2 Zahtjev je upućen u okviru spora između, s jedne strane, Cabineta de avocat UR (u daljnjem tekstu: UR) i, s druge strane, Administrația Sector 3 a Finanțelor Publice prin Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice București (Uprava za javne financije Trešeg okruga, zastupana po Regionalnoj glavnoj upravi za javne financije u Bukureštu, Rumunjska), Administrația Sector 3 a Finanțelor Publice (Uprava za javne financije Trešeg okruga, Rumunjska), osobe MJ i osobe NK, u vezi s pitanjem podliježe li UR obvezi plaćanja poreza na dodanu vrijednost (PDV).

Pravni okvir

Pravo Unije

3 Sukladno članku 2. stavku 1. Direktive 2006/112:

„Sljedeće transakcije podliježu PDV-u:

[...]

(c) isporuka usluga uz naknadu na teritoriju određene države članice koju obavlja porezni obveznik koji djeluje kao takav;

[...]”

4 U članku 9. stavku 1. te direktive određuje se:

„Porezni obveznik’ znači svaka osoba koja samostalno provodi gospodarsku aktivnost na bilo kojem mjestu, bez obzira na svrhu ili rezultate te aktivnosti.

Sve aktivnosti proizvođača, trgovaca ili osoba koje pružaju usluge, uključuju i rudarstvo i poljoprivredne aktivnosti i aktivnosti samostalnih profesija, smatraju se „gospodarskom aktivnošću”. Korištenje materijalne ili nematerijalne imovine radi ostvarivanja prihoda, na kontinuiranoj osnovi, posebno se smatra gospodarskom aktivnošću.”

Rumunjsko pravo

5 U članku 431. Codula de procedură civilă (Zakonik o parničnom postupku), naslovljenom „Učinci pravomoćnosti”, u verziji koja se primjenjuje u sporu iz glavnog postupka, određuje se:

„1. Nitko ne može biti dvaput tužen u istom svojstvu, po istoj osnovi i u pogledu istog predmeta.

2. Svaka se stranka može pozvati na pravomoćnost u drugom sporu ako postoji povezanost s rješenjem tog spora.”

6 Sud koji je uputio zahtjev navodi da „negativni ili prekluzivni učinak” pravomoćnosti sprečava donošenje nove presude kada se radi o istim strankama, istoj pravnoj osnovi i predmetu

postupka, dok „pozitivni u?inak” pravomo?nosti omogu?uje svakoj stranci da se u sporu pozove na pravomo?nost ako postoji povezanost s rješenjem tog spora, kao što je istovjetnost postavljenih spornih pitanja.

7 ?lanak 432. tog zakonika, naslovljen „Prigovor pravomo?nosti”, propisuje:

„Sud ili stranke mogu istaknuti prigovor pravomo?nosti u bilo kojem stadiju postupka, ?ak i pred žalbenim sudom. Ako se prigovor prihvati, to može dovesti do pogoršanja položaja doti?ne stranke povodom vlastite tužbe u odnosu na položaj koji proizlazi iz pobijane odluke.”

Glavni postupak i prethodna pitanja

8 UR, odvjetni?ki ured sa sjedištem u Rumunjskoj, dana 28. svibnja 2015. zatražio je od Uprave za javne financije Tre?eg okruga brisanje iz registra obveznika PDV-a s primjenom od 2002. godine i povrat PDV-a koji je ta uprava naplatila u razdoblju od 1. sije?nja 2010. do 31. prosinca 2014., s obrazloženjem da je greškom bio upisan u taj registar.

9 Budu?i da upravno tijelo nije odgovorilo na taj zahtjev, UR je protiv tuženika iz glavnog postupka pokrenuo postupak pred Tribunalulom Bucure?ti (Viši sud u Bukureštu, Rumunjska), traže?i od tog suda da Upravi za javne financije Tre?eg okruga naloži da ga izbriše iz registra obveznika PDV-a i da tuženicima iz glavnog postupka naloži da mu solidarno vrate napla?eni PDV.

10 Odlukom od 17. velja?e 2017. Tribunalul Bucure?ti (Viši sud u Bukureštu) odbio je UR-ovu tužbu.

11 U prilog žalbi podnesenoj protiv te odluke pred Curteom de Apel Bucure?ti (Žalbeni sud u Bukureštu, Rumunjska), UR se poziva na pravomo?nost kona?ne presude od 30. travnja 2018., kojom je taj sud zaklju?io, potvr?uju?i presudu Tribunalula Bucure?ti (Viši sud u Bukureštu) od 21. rujna 2016., da porezni obveznik kao što je UR, koji ima samostalnu odvjetni?ku djelatnost, ne obavlja gospodarsku djelatnost i da se stoga ne može smatrati da izvršava transakcije isporuke dobara ili obavljanja usluga, s obzirom na to da su ugovori koje sklapa sa svojim strankama ugovori o pružanju pravne pomo?i, a ne ugovori o obavljanju usluga (u daljnjem tekstu: presuda od 30. travnja 2018.).

12 U tim je okolnostima Curtea de Apel Bucure?ti (Žalbeni sud u Bukureštu) odlu?ila prekinuti postupak i Sudu uputiti sljede?a prethodna pitanja:

„1. Obuhva?a li podru?je primjene pojma ‚porezni obveznik’ u smislu ?lanka 9. stavka 1. Direktive [2006/112] tako?er i osobe koje obavljaju odvjetni?ku djelatnost?

2. Dopušta li na?elo nadre?enosti prava Unije da se u naknadnom postupku odstupi od pravomo?nosti koju uživa kona?na sudska odluka kojom je u bitnome utvr?eno da, u kontekstu primjene i tuma?enja nacionalnog prava u podru?ju PDV-a, odvjetnik ne isporu?uje robu, ne obavlja gospodarsku djelatnost i ne sklapa ugovore o pružanju usluga ve? ugovore o pružanju pravne pomo?i?”

O prethodnim pitanjima

Prvo pitanje

13 Svojim prvim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u bitnome pita treba li ?lanak 9. stavak 1. Direktive 2006/112 tuma?iti na na?in da osobu koja obavlja odvjetni?ku djelatnost treba smatrati „poreznim obveznikom” u smislu te odredbe.

14 Prema ?lanku 9. stavku 1. prvom podstavku te direktive, „porezni obveznik” zna?i svaka osoba koja samostalno obavlja gospodarsku djelatnost na bilo kojem mjestu, bez obzira na svrhu ili rezultate te djelatnosti.

15 Izrazi korišteni u toj odredbi, posebice pojam „svaka osoba”, daju pojmu „poreznog obveznika” široku definiciju koja se fokusira na samostalnost u obavljanju gospodarske djelatnosti, u smislu da svaku osobu – fizi?ku ili pravnu, javnu ili privatnu, uklju?uju?i i subjekte bez pravne osobnosti – koja objektivno ispunjava uvjete iz te odredbe, treba smatrati obveznikom PDV-a (presude od 29. rujna 2015., Gmina Wroc?aw, C-276/14, EU:C:2015:635, t. 28. i od 12. listopada 2016., Nigl i dr., C-340/15, EU:C:2016:764, t. 27.).

16 Što se ti?e ?lanka 9. stavka 1. drugog podstavka Direktive 2006/112, on definira pojam „gospodarske aktivnosti” na na?in da obuhva?a sve djelatnosti proizvo?a?a, trgovaca ili osoba koje pružaju usluge, uklju?uju?i rudarske i poljoprivredne djelatnosti te djelatnosti slobodnih zanimanja.

17 Prema tome, s obzirom na to da odvjetni?ka djelatnost predstavlja samostalnu djelatnost, iz ?lanka 9. stavka 1. Direktive 2006/112 proizlazi da osoba koja se bavi tim zanimanjem obavlja gospodarsku djelatnost i da je treba smatrati „poreznim obveznikom” u smislu te odredbe.

18 Osim toga, valja podsjetiti da Direktiva 2006/112 PDV-u daje vrlo široko podru?je primjene, tako da u ?lanku 2., koji ure?uje oporezive transakcije, osim uvoza dobara spominje i stjecanje dobara unutar Zajednice te isporuku dobara i obavljanje usluga u tuzemstvu uz naknadu koje izvrši porezni obveznik koji djeluje kao takav (presude od 19. srpnja 2012., R?dlihs, C-263/11, EU:C:2012:497, t. 24. i od 3. rujna 2015., Asparuhovo Lake Investment Company, C-463/14, EU:C:2015:542, t. 33.).

19 Nadalje, u to?ki 49. presude od 17. lipnja 2010., Komisija/Francuska (C-492/08, EU:C:2010:348), Sud je utvrdio da država ?lanica ne može primijeniti nižu stopu PDV-a na usluge koje pružaju odvjetnici, a ?ije troškove država u cijelosti ili djelomi?no nakna?uje u okviru besplatne pravne pomo?i. Me?utim, ta ocjena nužno podrazumijeva da se smatralo da te usluge podliježu obvezi pla?anja PDV-a i da se za te odvjetnike, koji se u navedenoj presudi kvalificiraju kao „privatni subjekti koji posluju s ciljem stjecanja dobiti”, smatralo da djeluju kao porezni obveznici.

20 Imaju?i u vidu navedeno, na prvo pitanje valja odgovoriti da ?lanak 9. stavak 1. Direktive 2006/112 treba tuma?iti na na?in da osobu koja obavlja odvjetni?ku djelatnost treba smatrati „poreznim obveznikom” u smislu te odredbe.

Drugo pitanje

21 Svojim drugim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u bitnome pita treba li pravo Unije tuma?iti na na?in da mu se protivi to da nacionalni sud u okviru spora koji se odnosi na PDV primjeni na?elo pravomo?nosti, ako bi primjena tog na?ela prije?ila taj sud da uzme u obzir propis Unije u podru?ju PDV-a.

22 U tom pogledu valja prije svega podsjetiti na važnost na?ela pravomo?nosti kako u pravnom sustavu Unije tako i u nacionalnim pravnim sustavima. Naime, da bi se osigurala stabilnost prava i pravnih odnosa kao i dobro sudovanje, važno je da sudske odluke koje su postale pravomo?ne nakon što su iscrpljena sva raspoloživa pravna sredstva ili nakon isteka rokova predvi?enih za ulaganje tih pravnih sredstava, više ne mogu biti dovedene u pitanje (presude od 3. rujna 2009., Fallimento Olimpiclub, C-2/08, EU:C:2009:506, t. 22.; od 11. rujna 2019., C?lin, C-676/17,

EU:C:2019:700, t. 26. i od 4. ožujka 2020., Telecom Italia, C-34/19, EU:C:2020:148, t. 64.).

23 Dakle, pravo Unije ne nalaže nacionalnom sudu da iz primjene izuzme nacionalna postupovna pravila na temelju kojih sudska odluka postaje pravomoćna, čak i ako bi se time ispravila nacionalna situacija koja nije u skladu s tim pravom (presuda od 11. rujna 2019., C-676/17, EU:C:2019:700, t. 27. i navedena sudska praksa).

24 Konkretno, pravo Unije ne propisuje da nacionalni sud na temelju mora izmijeniti svoju pravomoćnu odluku kako bi uzeo u obzir tumačenje relevantne odredbe tog prava koje je Sud usvojio (presude od 11. rujna 2019., C-676/17, EU:C:2019:700, t. 28. i od 4. ožujka 2020., Telecom Italia, C-34/19, EU:C:2020:148, t. 66.).

25 U nedostatku propisa Unije u tom području, načini provedbe načela pravomoćnosti uređeni su unutarnjim pravnim sustavom država članica na temelju načela njihove postupovne autonomije. Međutim, ti načini ne smiju biti nepovoljniji od onih koji uređuju slične unutarnje situacije (načelo ekvivalentnosti) nitiiniti praktično nemogućim ili pretjerano teškim ostvarivanje prava dodijeljenih pravnim sustavom Unije (načelo djelotvornosti) (presude od 3. rujna 2009., Fallimento Olimpiclub, C-2/08, EU:C:2009:506, t. 24.; od 10. srpnja 2014., Impresa Pizzarotti, C-213/13, EU:C:2014:2067, t. 54. i od 4. ožujka 2020., Telecom Italia, C-34/19, EU:C:2020:148, t. 58.).

26 Prema tome, iako mjerodavna nacionalna postupovna pravila predviđaju da nacionalni sud pod određenim uvjetima može izmijeniti pravomoćnu odluku kako bi situaciju uskladio s nacionalnim pravom, u skladu s načelima ekvivalentnosti i djelotvornosti toj mogućnost treba dati prednost, ako su ispunjeni ti uvjeti, kada dotičnu situaciju treba uskladiti s pravom Unije (presuda od 11. rujna 2019., C-676/17, EU:C:2019:700, t. 29. i navedena sudska praksa).

27 U konkretnom slučaju, sud koji je uputio zahtjev navodi da se tužitelj iz glavnog postupka poziva na „pozitivni učinak” pravomoćnosti njegove presude od 30. travnja 2018.

28 Taj sud navodi da bi, ako se utvrdi da je ta presuda postala pravomoćna, u njoj navedena utvrđenja mogla stvoriti porezni presedan u korist tog tužitelja i predstavljati osnovu za rješenje spora iz glavnog postupka.

29 Iz odluke kojom se upućuje zahtjev također proizlazi da se spor iz glavnog postupka odnosi na razdoblje od 1. siječnja 2010. do 31. prosinca 2014., dok se presuda od 30. travnja 2018. odnosila na razdoblje od 1. siječnja 2011. do 30. studenoga 2014. Nadalje, predmet tog spora – to jest, zahtjev za brisanje iz registra obveznika PDV-a s primjenom od 2002. godine i zahtjev za povrat PDV-a koji je rumunjska uprava za javne financije naplatila u predmetnom razdoblju – razlikuje se od predmeta spora povodom kojeg je donesena ta presuda.

30 Prema tome, ako bi sud koji je uputio zahtjev na temelju mjerodavnih postupovnih odredbi rumunjskog prava imao mogućnost odbiti tužbu iz glavnog postupka, on bi morao iskoristiti tu mogućnost i osigurati punu primjenu prava Unije, u konkretnom slučaju Direktive 2006/112, i po potrebi izuzeti iz primjene, po službenoj dužnosti, tumačenje koje je prihvatio u svojoj presudi od 30. travnja 2018., ako to tumačenje nije u skladu s pravom Unije (vidjeti, po analogiji, presude od 4. ožujka 2020., Telecom Italia, C-34/19, EU:C:2020:148, t. 61. i od 5. ožujka 2020., OPR-Finance, C-679/18, EU:C:2020:167, t. 44.).

31 U suprotnom, ako bi taj sud utvrdio da primjena načela pravomoćnosti onemogućava osporavanje sudske odluke kao što je presuda od 30. travnja 2018., bez obzira što ta odluka sadržava povredu prava Unije, primjena tog načela ne bi ga mogla spriječiti i da ospori svako utvrđenje o zajedničkom pitanju riješenom u toj odluci, prilikom sudske nadzora druge odluke nadležnog poreznog tijela koja se odnosi na istog poreznog obveznika odnosno obveznika poreza,

ali na drugu poreznu godinu (vidjeti u tom smislu presudu od 3. rujna 2009., Fallimento Olimpiclub, C-2/08, EU:C:2009:506, t. 29.).

32 Naime, takva primjena na?ela pravomo?nosti imala bi za posljedicu da bi se u slu?aju da se kona?na sudska odluka temelji na pogrešnom tuma?enju propisa Unije u podru?ju PDV-a, pogrešna primjena tog propisa u svakoj poreznoj godini iznova ponavljala, a da pritom to pogrešno tuma?enje ne bi bilo mogu?e ispraviti (vidjeti u tom smislu presudu od 3. rujna 2009., Fallimento Olimpiclub, C-2/08, EU:C:2009:506, t. 30.).

33 Me?utim, tako zna?ajne prepreke djelotvornoj primjeni pravila prava Unije u podru?ju PDV-a ne mogu imati razumno opravdanje u na?elu pravne sigurnosti, pa treba smatrati da su u suprotnosti s na?elom djelotvornosti (vidjeti u tom smislu presudu od 3. rujna 2009., Fallimento Olimpiclub, C-2/08, EU:C:2009:506, t. 31.).

34 Imaju?i u vidu navedeno, na drugo pitanje valja odgovoriti da pravo Unije treba tuma?iti na na?in da mu se protivi to da nacionalni sud u okviru spora koji se odnosi na PDV primjeni na?elo pravomo?nosti ako se taj spor ne odnosi na isto razdoblje oporezivanja kao u sporu povodom kojega je donesena pravomo?na sudska odluka, niti ima isti predmet kao u tom sporu, i ako bi primjena tog na?ela prije?ila taj sud da uzme u obzir propis Unije u podru?ju PDV-a.

Troškovi

35 Budu?i da ovaj postupak ima zna?aj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odlu?i o troškovima postupka. Troškovi podnošenja o?itovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadokna?uju se.

Slijedom navedenog, Sud (šesto vije?e) odlu?uje:

1. ?lanak 9. stavak 1. Direktive Vije?a 2006/112/EZ od 28. studenoga 2006. o zajedni?kom sustavu poreza na dodanu vrijednost treba tuma?iti na na?in da osobu koja obavlja odvjetni?ku djelatnost treba smatrati „poreznim obveznikom” u smislu te odredbe.

2. Pravu Unije protivi se to da nacionalni sud u okviru spora koji se odnosi na porez na dodanu vrijednost (PDV) primjeni na?elo pravomo?nosti ako se taj spor ne odnosi na isto razdoblje oporezivanja kao u sporu povodom kojega je donesena pravomo?na sudska odluka, niti ima isti predmet kao u tom sporu, i ako bi primjena tog na?ela prije?ila taj sud da uzme u obzir propis Unije u podru?ju PDV-a.

Potpisi

* Jezik postupka: rumunjski